

UDC 902.03:008:[001.04+001.82]

AN ARCHAEOLOGICAL EXPEDITION AS A CULTURAL PHENOMENON:
TERMINOLOGICAL ANALYSISMoskalenko Andrii – Postgraduate Student,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim of the article is to analyze the main terms associated with archaeological expeditions functioning in three cultural aspects such as adaptation, organizational, subcultural.

Research methodology. The study is based on exact methods: observation, description, sociological interview, comparison and correlation, etymological, typological, terminological analysis, ethnographical analysis, historical analysis, cultural analysis, deduction and induction.

Results. The terminological analysis shows that such cultural phenomena as 'archaeological expeditions' and 'permanent-working archaeological expeditions' are similar but not identical. An appearance of permanent-working archaeological expeditions and their activity regular transferences to «cabinets» have led to term 'expedition' transformation. As a result, the term 'expedition' ceased to mean 'a campaign' only. Therefore, at the present stage, the term 'expedition' in the context of archaeological expeditions has at least several meanings: a campaign, a research organization of archaeologists and a complex socio-cultural phenomenon.

The author substantiated that the most correct name for the subculture of archaeological expeditions is the phrase archaeological expeditionary subculture, which is used without quotes and dividing marks between the words. The author proved that the terms 'professional subculture of archaeologists' and 'archaeological expeditionary subculture' are not identical. The author argued why the term «initiation into archaeologists» should be used in quotation marks.

The scientific novelty of the study lies in: the first attempt to analyze a number of terms related to the cultural aspects of archaeological expeditions functioning; the first attempt to make a comparative analysis of closely related but not identical terms and to clearly explain the difference between them; and of course, the first attempt to suggest using some terms, for example, «ritual of initiation into archaeologists» in quotes and to explain why.

The practical significance. The results of the study can be used in the training courses associated with such educational disciplines as «Cultural Studies», «Subcultural Studies», «Leisure Studies», «Ethnology», «Cultural Anthropology» and of course «Folklore Studies».

Key words: an archaeological expedition, a permanent-working archaeological expedition, professional subculture of archaeologists, archaeological expeditionary subculture, archaeological folklore, student folklore.

Надійшла до редакції 24.11.2020 р.

УДК 379.85

ПАРКИ-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА КИЇВЩИНИ
ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ

Вишневська Галина Георгіївна – кандидат культурології, PhD,
доцент кафедри міжнародного туризму, Київський університет культури, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0003-0923-5159>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.386>
wisna23@i.ua

Булгакова Наталія – асистент кафедри готельно-ресторанного і
туристичного бізнесу, Київський національний університет
культури і мистецтв, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0001-8910-0574>

Досліджуються пам'ятки садово-паркового мистецтва Київщини. До об'єктів природно-заповідного фонду Київської області занесено 14 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Виявляється історія виникнення парків: парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Згурівський», Кагарлицький парк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Копилівський», парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський» тощо. Кожен старовинний парк має своє минуле, пов'язане з історичними подіями, видатними особистостями, що його відвідували, легендами та розповідями.

Ключові слова: парк, пам'ятки садово-паркового мистецтва, Київщина, інновації, рекреація, туризм.

Актуальність дослідження. У модерному соціокультурному просторі основою розвитку туризму є історико-культурний потенціал території. Частка культурно-пізнавального виду туризму в загальносвітовому туристичному потоці становить не менше 40%, а отже провідною мотивацією є

культурно-пізнавальна. Мінімальний набір ресурсів для культурно-пізнавального туризму може дати будь-яка місцевість, що базується на використанні об'єктів історико-культурної та природної спадщини. Тому важливо впроваджувати в туризм нововведення для вдосконалення діяльності і створення нових інноваційних туристичних продуктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні питання пам'яток садово-паркового мистецтва у галузі культури розглядаються дослідниками різних гуманітарних напрямів: культурології, мистецтва, історії, краєзнавства, географії, туризмознавства. У кожному регіоні виявлено, описано, досліджено історію, встановлено первісний вигляд та архітектурно-планувальні особливості значної кількості пам'яток, серед яких чимало історичних садиб.

Проблемами виявлення, систематизації і дослідження старовинних пам'яток архітектури та ландшафтного дизайну займаються Н. Алешугіна [1], В. Гетьман [4], В. Кучерявий [11], А. Дзиба, О. Щєбуняєва [5], А. Кушнір, О. Суханова, Ю. Снігир [12], С. Попович [15], І. Родічкін [16] та ін.

Разом із тим, у дослідженнях із даної тематики майже відсутні розробки організаційно-економічного механізму забезпечення відродження даних об'єктів. Причому проблема не лише у тому, щоб реставрувати їх, але й зробити їх діючими, економічно ефективними, виправдати витрати на їх відновлення. В Україні робляться перші кроки з відродження старовинних садиб і припаркових зон.

Мета статті – розглянути сучасний стан пам'яток садово-паркового мистецтва Київщини як перспективні туристичні об'єкти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Парки як культурне явище мають суттєве значення в житті людей. Слово парк є запозиченням із західноєвропейських мов; німецьке *park*, французьке *parc*, англійське *park* походять від старолатинського *parţicus* («обгороджене місце, парк»), яке зводиться до іберійського *parra* («рати, решітка, шпалерник для квітів, підпірки для фруктових дерев»). У цьому зв'язку В. Кучерявий [11] наводить визначення парку як земельної ділянки з природною чи зміненою рослинністю, зеленими насадженнями, дорогами, алеями, водоймами, призначеними для прогулянок, відпочинку, ігор.

Отже, парк – захищена, означена територія в її природному або близько до цього стану, призначена для відпочинку людей або отримання ними задоволення, а також захисту об'єктів дикої природи або природного місця існування. Власне, парки об'єднують два аспекти: фізичний і соціальний. Природничий аспект відображає особливості статичної й динамічної природного середовища парків: клімату, рельєфу, материнських порід, ґрунтів, рослинного і тваринного світу, водойм тощо. Соціальний аспект відображає історію створення парків, їх стилеві особливості, архітектурну та мистецьку цінність, тобто те, що робить парки частиною культурної спадщини [16].

За даними О. Липи, понад 250 парків побудовані в Україні в період другої половини XVII – поч. XX ст. [13]. За В. Кучерявим [11], у XVII–XX ст. окультурення ландшафтів на території України сприяло масовій інтродукції численних видів з інших країн і континентів, що стало початком закладення ботанічних садів, дендропарків і дендраріїв. На сьогодні парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, які мають статус загальнодержавного значення – 88, серед них старовинних – 68. Із 411 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення, старовинні парки також складають значну частку.

Природно-заповідний фонд Київщини має природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність і використовується для збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, а також для збереження глобальної екологічної рівноваги.

До об'єктів природно-заповідного фонду Київської обл. занесено 14 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, серед яких виділимо: парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський»; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Кагарлицький»; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Копилівський»; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Згурівський».

Кожен старовинний парк має своє минуле, пов'язане з історичними подіями, видатними особистостями, відвідувачами, легендами та історіями.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Згурівський» розташований в смт Згурівка (смт із 1956 р.) Київської обл. Площа 309 га. Підпорядкований Березанському лісництву Переяславського держлісгоспу.

Хутір Згурівка заснований у останній чверті ХУІІ ст. на землях, що належали Басанській сотні Переяславського полку. У жалуваній грамоті Петра І Басанському сотнику К. Ясковському вона згадується 1690 р. Із 1762 р. Згурівка належала гетьману України К. Розумовському. У 1824 р. перейшла у власність роду Кочубеїв як посаг Софії Миколаївни (1798–1834 рр.), що вийшла заміж за Аркадія Васильовича Кочубея (1790–1878 рр.) – учасника Франко-російської війни 1812 р., Київського віце-, Орловського губернатора, сенатора, дійсного статського радника. Він заснував у 1837 р. парк у Згурівці

[7; 739]. За його наказом садівник-швейцарець насадив навколо палацу чудовий парк із рідкісних дерев. Були встановлені альтанки, а через ставки перекинуті містки. Від села садибу відгородили ровом.

Але розширив площу парку син Аркадія Васильовича – П. Кочубей (1825–1892 рр.) – дійсний статський і таємний радник, почесний член імператорської Академії наук. У 1857 р. П. Кочубей, звільнившись із державної служби, приїхав до своєї центральної садиби в Згурівці та зайнявся там гідро- й агролісотехнічною меліорацією низовинної степової місцевості вздовж заболочених берегів річки Супою. Загалом роботи завершилися створенням ландшафтного парку навколо житлового комплексу садиби і системи штучних озер для відводу застійної води [9; 14–15].

Так, наприклад, раніше біля Згурівки ріс лише один гайок – «Дубинка», площею майже 8 га. Завдяки діяльності П. Кочубея зроблено насаджень на площі понад 500 га. Розташовані вони окремими урочищами, або, як їх тут звали, «левадами». Площа «Старого парку» становила за одними даними 215 га, за іншими – 85. Площа «Варваро-Олександрівської левади» – 62 га, «Галаганової левади» – 169,7 га. Були ще «Левада Гадоліна» (Гадолін А. – приятель П. Кочубея, академік Санкт-Петербурзької академії наук), «Пушкінська левада».

На території парку побудований палац. Від нього в різних напрямках розходилися алеї – гіркокаштанова, липова. Була ще й кільцева алея, завдовжки понад 5 км. Але загалом парк мав ландшафтне планування. З усіх боків він обсаджений лісозахисними смугами. З південного, західного та північного боків переважали листяні види – дуб звичайний, липа серцелиста, берест, в'яз, ільм, клени гостролистий, польовий і татарський, явір, ясен звичайний та робінія звичайна; з сходу хвойні: сосна звичайна, ялина звичайна, ялиця біла, модрина європейська.

У центральній частині парку була притока Супою, або Хіврине море. Вона розчищена, поглиблена й перетворена у ставки. На ставках насипали острови, а на березі «виросли» пагорби. Велика гірка «Арабат», знаходилася від палацу у південно-східному напрямі за 750 м. На її вершині стояв павільйон. Від палацу відкривалася перспектива на ставок і навіть на «Арабат». Територія парку за площею від 5-10 до 20-30 га мала багато галявин, де зростали різні екзотичні види рослин одиноко і куртинами. Проте найбільш видовищне різноманіття зосереджене біля палацу. Вздовж алеї росли декоративні кущі. Деякі газони прикрашені квітниками. На берегах ставків висаджувалися верби і тополі, на штучно насипаних пагорбах переважно хвойні екзотичні дерева (групами або поодинокі), на гірці «Арабат» – група хвойних (серед них ялини, колюча, сизої форми, та звичайна). У парку висаджені особливі види дерев, серед яких – сосна Веймутова, ялина сиза, ялиця бальзамічна, модрина європейська та сибірська, туя західна, гледичія звичайна, бундук канадський. Росли вони великими групами або масивами. У 1880 р. закладаються три розсадники: хвойних і листяних видів, кущів. Частину садивного матеріалу завезли з Північної Америки. В 1892 р. у Згурівському парку налічувалося 382 види та форми деревних рослин. Нині парк перебуває у досить занедбаному стані.

Пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення (від 1972 р.) – *Кагарлицький парк* знаходиться у м. Кагарлик Київської обл. Займає площу 35,5 га. Охороняється від 1960 р. Перебуває у віданні Кагарлицької міської ради.

За історичними джерелами м. Кагарлик належав польському графу Яну Яцеку Амору Тарновському. У 1793 р. після приєднання Правобережної України до Росії Катерина II подарувала кагарлицький маєток із довколишньою земельною ділянкою статс-секретарю Дмитру Прокоповичу Трошинському, який працював при її дворі. За його ідеями простір облаштовувався за зразками європейських ландшафтних парків. Був збудований двоповерховий палац, у якому розміщувалося майже тридцять зал, кімнат та флігелів і великий сонячний годинник перед входом. На жаль, до наших днів ці споруди не збереглися.

Славився палац розкішною колекцією творів мистецтва та великою бібліотекою. У парку висаджені дерева з усіх кінців Європи та Азії, озерце «Океан та материк», десятки скульптур, доглянуті алеї – все це ставило Кагарлицький парк на один щабель із славетною Софіївкою.

Д. Трошинського і М. Гоголя пов'язували не лише родинні зв'язки, а й давня дружня підтримка. Адже мати письменника, Марія Іванівна, у дівочтві Косаровська, була племінницею Ганни Матвіївни, дружини рідного брата Дмитра Прокоповича. А батько, Василь Панасович Гоголь-Яновський, працював у Трошинського управителем. За добру службу дістав помешкання у флігелі маєтку в Кибинцях. Там же творив домашній театр, яким і завідував. На його сцені час від часу відбувалися постановки творів його авторства. У ролях – окрім інших акторів-аматорів, дружина та син Микола.

Облаштовуючи парк, упорядники залишили старі дерева неушкодженими, зокрема дуби колишнього пралісу уздовж р. Росава (Салій, 1993). Водночас проклали алеї (Круту, Головну, Доброти), викопаний ставок посеред якого зробили острів і до якого допливали на поромі. За задумом власника, парк мав нагадувати Землю в мініатюрі. Було збудовано палац (1811 р.), 2-поверховий флігель, господарські приміщення. При в'їзді побудована Головна брама з кованого заліза у стилі бароко. На

території парку розміщено 32 античні скульптури. У 1851 р. парк відвідав М. Гоголь. Навіть кілька дубків було висаджено у квітні 1851 року [8]. Після 1865 р. садиба передавалася з рук в руки багатьом господарям, зокрема родинам М'ясникових, Черткових, Толстих.

До нашого часу зберігся штучний ставок з островом, ротонда, Великий і Малий мости, відновлено огорожу всієї території. Встановлено пам'ятні знаки на честь засновника парку, на місці давньоруського городища Торчеськ 11 ст., Головної брами. Дендрофлора парку налічує майже 100 видів дерев та кущів, серед яких: ясен, робінія, гірकोкаштан звичайні, клени гостролистий і польовий, тополя біла. Збереглися дерева: ялини, модрина європейських, сосен чорної, звичайної, Веймутової, псевдотсуги, софори японської, каркаса західного віком бл. 150 р. На території Кагарлицького парку висить ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуб Гоголя» [8].

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Копилівський» розташований у с. Копилів Макарівецького р-ну Київської обл. Пам'ятка пов'язана з історією сім'ї барона фон Мекка, а також трьома великими родинами, творчість яких внесена до скарбниці світової культури – фон Мекк, Давидових і Чайковських. У 1884 р. родина спадкоємця залізничного магната та одного з перших автомобілістів Росії – барона Миколи фон Мекка – придбала садибу. Кілька років знадобилося, щоб поліпшити структуру та підвищити родючість місцевого піщаного ґрунту [3]. У 1888 р. збудована літня дерев'яна дача у стилі «північний, або дачний модерн». Двоповерховий будинок з мансардою і невеликою терасою, дерев'яний, на цегляному цоколі, з баштами, фронтонами, еркерами, додатковими зовнішніми сходами на другий поверх. Будинок збудований за проектом невідомого архітектора з Прибалтики.

Відвідували садибу відомі митці: М. Врубель, Б. Кустодієв, П. Чайковський. Родина фон Мекк виступала у ролі меценатів, надаючи їм матеріальну допомогу [2]. Завдяки перебуванню родини барона М. фон Мекка у 1898 р. із Києва до Копилова було доставлено перший автомобіль. А незабаром від села до Брест-Литовського шосе прокладено дорогу, першу в Копиліві. Вздовж цієї дороги створено тополину алею; побудовано; кінний завод, молочну ферму, млин, водонапірну башту; створено кооперативне товариство, організовано банківське відділення, спеціальний театр у саду.

У січні 1898 р. через несправність димоходів наземна частина будинку згоріла, а з часом будинок відновили (будівництво нового будинку реставратори датують межею XIX–XX ст. [14]. Навколо будинку влаштовано розарій і парк площею 8 га з тополінами, ялиновими і липовими алеями. Створено два штучні ставки, до яких надходила вода з р. Здвиж: один – для потреб маєтку, другий – для місцевих жителів. У парку стояли літні будиночки для хлопчиків, старшої сестри з гувернанткою, «Павільйон» (можливо літня їдальня або більярдна). У своїх спогадах Галина пише, що її Літній будиночок розташований у західній частині парку на схилі. Біля будиночку зростали каштани [3].

Отже, у 1890-х рр. на території парку влаштовані такі елементи: садибний будинок; дитячі будинки; іподром, стрільбище, маніж, парк, розарій та альтанки (білокам'яна, дерев'яна, з кованого металу з ажурним орнаментом), штучне озеро; невеличкий басейн з фонтаном. При створенні алеї з ялини використовували крупномірний матеріал. Алеї парку посипали чистим морським піском, який спеціально привозили [3].

До нашого часу збереглися ялинова та липова алеї. Д. Родічкін у своєму дослідженні припускає, що у закладенні парку брав участь Г. Куфальд, який саме у ті роки створював парк Кенігів у Шарівці, або хтось з його учнів.

Будинок має історико-культурну цінність як зразок дачної забудови заможних дворян кінця XIX ст. Будівля має риси «дачного модерну», характерного для того періоду. Різноманітні елементи і форми будівлі створено у неоруському стилі романтичної архітектури з елементами готики. Будівлю внесено до Державного реєстру архітектурних пам'яток національного значення, однак нині вона у незадовільному стані й потребує реконструкції.

Вивчивши історію та проаналізувавши об'єкти, розташовані на території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Копилівський», виявилось три об'єкти, які мають історико-культурну цінність. Серед них: будинок родини фон Мекк (розташований у північній частині парку, у 1889–1890 рр. тут перебував П. Чайковський) як зразок дачної забудови заможних дворян другої пол. XIX ст.; павільйон родини фон Мекк (фундамент); Братське кладовище.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський», розміщений у с. Жорнівка Київської обл. Його створено в період 1969–1972 рр. На початковому етапі він мав статус дендрарію з назвою «Ювілейний». 28 лютого 1972 р. рішенням виконкому Київської обласної ради новоствореному парку надано статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення. Над його проектом працював канд. біол. наук, наук. співробітник Боярської лісової дослідної станції (ЛДС) Гегельський І. Н., а безпосередньо будівництвом парку займався лісничий Жорнівського лісництва Боярської ЛДС Галицький В. С.

Особливим архітектурним елементом парку є влаштовані в балці каскади: 1) каскад «Київський» – створений на честь 25-річчя з дня звільнення м. Києва від німецьких загарбників. На каскаді здійснено імітацію частини пішохідного мосту через р. Дніпро; 2) каскад «Комсомольський» – споруджений на честь комсомольців; 3) каскад «Айсбергів» – влаштований на честь спуску першого в світі атомного криголаму «Ленін» у Північному океані; 4) каскад «Земля-місяць» – присвячений першому польоту людини в космос; 5) каскад «Любові» – закладений на знак любові до країни та світу [12; 112–118].

На сьогодні територія парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський» займає площу 5,2 га і не має чіткої планувальної структури. Ділянка представлена масивом лісопаркового типу, розбитого балкою з розміщеними 5 каскадами. Система доріжок не розгалужена, верхнє покриття їх переважно ґрунтове та асфальтобетонне. Садово-паркові споруди і обладнання у парку «Жорнівський» відсутні. Насадження парку представлено 48 видами та 1 формою деревних рослин [12; 112–118].

Висновки. Київщина є одним із найбільшим туристичним регіоном країни завдяки потужному потенціалу об'єктів пам'яток садово-паркового мистецтва, який є вигідним для розвитку культурно-пізнавальної рекреації та туризму України загалом.

Наведені вище приклади показують, що майже всі парки знаходяться на різних стадіях руйнування, що триває вже багато десятиліть. Адже відновлення пам'яток садово-паркового мистецтва – справа досить витратна, але вона може швидко окупитися і принести прибуток у разі їх використання з туристичною метою.

Для відродження культурної спадщини і її ефективного використання необхідне об'єднання зусиль представників державної і місцевої влади, учених і підприємців. Ті ж приклади підтверджують думку про те, що підтримка держави і різних фондів хоча б полегшує поставлені завдання, але не може замінити підприємницької ініціативи.

На території України подібні об'єкти в туристичній діяльності використовуються недостатньо, відсутній принцип комплексності в їх діяльності. Залучення таких об'єктів до туристичного сектору потребує підтримки з боку місцевої влади і інвестицій в створенні відповідної інфраструктури. Можливості приватного капіталу недооцінені. Тому виявлення і використання нових туристських ресурсів регіонів загалом і, зокрема, пам'яток садово-паркового мистецтва, є важливим для подальшого розвитку туризму в Україні.

Список використаної літератури

1. Алешугіна Н. О. (2012) Зарубіжний досвід відродження старовинних садів як туристичних об'єктів. *Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. «Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку»*. Черкаси: Брама-Україна. 640 с. С.11–16.
2. Гавлін М. Л. (2001) Династія «железнодорожних королей» фон Мекк. *Экономическая история. Обзорение*. под ред. Л. И. Бородинки. (7). Москва С. 133–152.
3. Галина фон Мекк. Как я их помню. (1999) пер. с англ. А. Никитина. Москва: Фонд им. Сытина. 488 с.
4. Гетьман В. І. (2002) Екотуризм у національних природних парках. *Туристично-краєзнавчі дослідження*. (4) Київ. С. 308–335.
5. Дзиба А. А., Щербуняєва О. В. (2017) Цінність та функціональне зонування парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Копилівський» (Київська область). *Лісове і садово-паркове господарство*. (12).
6. Етимологічний словник української мови: у 7 т. (1989): т. 4: Н–П / укл.: Р. В. Болдирев та ін.; ред. тому: В. Т. Коломієць, В. Г. Складенко; редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. Київ: Наук. думка. Т. 4: Н–П. 656 с.
7. Історія міст і сіл Української РСР. (1971) Київська область / Ф. М. Рудич (гол. ред. колеції) та ін. Київ: Гол. ред. УРЕ. 792 с.
8. Кагарлицький район (2009) Київщина Туристична. *Путівник*. Київ: «Світ успіху».
9. К-н (NN). (1892) Очерк деятельности П.А. Кочубея по лесоразведению в Полтавской губернии. Киев: Тип. С. В. Кульженко. 30 с.
10. Копилів, дача родини фон Мекк, церква св. Петра та Павла (2019) Відновлено з: <http://www.travelua.com.ua/ki%D1%97vshhina/makarivskij/kopiliv.html>.
11. Кучерявий В. П. (2003) Старовинні парки Львівщини. *Старовинні парки та проблеми їх збереження: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф.*: м. Біла церква. Київ: Фітосоціоцентр. С. 35–37.
12. Кушнір А. І., Суханова О. А., Снігир Ю. Ю. (2015) Етапи становлення та сучасний стан насаджень парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський». *Лісове і садово-паркове господарство*. (7). С. 112–118.
13. Липа О. Л. (1969) Заповідники та пам'ятки природи України: реєстр-довідник. Київ: Урожай. 186 с.
14. Парк (1970–1980). *Словник української мови*: в 11 т. Київ: Наук. думка.
15. Попович С. Ю., Корінько О. М., Клименко Ю. О. (2011) Заповідне паркознавство. Навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан. 320 с.

16. Родичкін І. (2009) Старовинні маєтки України. Київ: Мистецтво. 384 с.
17. Салій О. (1993) Жар-птиця Кагарлицького парку. Художньо-історичні оповіді. Київ: Будівельник. 104 с.

References

1. Alieshuhina N. O. (2012) Zarubizhnyi dosvid vidrozhennia starovynnykh sadyb yak turystychnykh ob'ektiv. Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Turyzm i hostynnist v Ukraini: stan, problemy, tendentsii, perspektyvy rozvytku» Cherkasy: Brama-Ukraina. 640 P.11–16. (In Ukrainian)
2. Gavlin M. L. (2001) Dinastija «zheleznodorozhnyh korolej» fon Mek. Jekonomicheskaja istorija. Obozrenie. pod red. L. I. Borodkina. (7). M. P. 133–152. (in Russian)
3. Galina fon Mek. Kak ja ih pomnju. (1999) per. s angl. A. Nikitina. M.: Fond im. Sytina. 488 p. (in Russian)
4. Hetman V. I. (2002) Ekoturyzm u natsionalnykh pryrodnykh parkakh. Turystychno-kraieznachchi doslidzhennia. (4) K. pp. 308–335. (In Ukrainian)
5. Dzyba A. A., Shchebuniaieva O. V. (2017) Tsinnist ta funktsionalne zonuвання парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Копилівський» (Київська область). Lisove i sadovo-parkove hospodarstvo. (12). (In Ukrainian)
6. Etymologichnyi slovnyk ukraïnskoi movy: u 7 t. (1989): t. 4: N-P / ukl.: R. V. Boldyriev ta in.; red. tomu: V. T. Kolomiets, V. H. Skliarenko; redkol.: O. S. Melnychuk (hol. red.) ta in. K.: Naukova dumka. T. 4: N-P. 656 p. (In Ukrainian)
7. Istoriia mist i sil Ukraïnskoi RSR. (1971) Kyivska oblast / F. M. Rudych (holova red. kolehii) ta in. K.: Holovna redaktsiia URE. 792 p. (In Ukrainian)
8. Kaharlytskyi raion (2009) Kyivshchyna Turystychna. Putivnyk. K.: «Svit uspihu». (In Ukrainian)
9. K-n (NN). (1892) Ocherk dejatel'nosti P.A. Kochubeja po lesorazvedeniju v Poltavskoj gubernii. K.: Tip. S. V. Kul'zhenko. 30 p. (in Russian)
10. Kopyliv, dacha rodyny fon Mek, tserkva sv. Petra ta Pavla (2019) Retrieved from: <http://www.travelua.com.ua/ki%D1%97vshhina/makarivskij/kopiliv.html>. (In Ukrainian)
11. Kucheriavyi V. P. (2003) Starovynni parky Lvivshchyny. Starovynni parky ta problemy yikh zberezhenia: materialy II mizhnar. nauk.-prakt. Konferentsii: m. Bila tserkva. K.: Fitosotsiotsentr. pp. 35–37. (In Ukrainian)
12. Kushnir A. I., Sukhanova O. A., Snihyr Yu. Yu. (2015) Etapy stanovlennia ta suchasnyi stan nasadzen parku-pam'iatky sadovo-parkovoho mystetstva mistsevoho znachennia «Zhornivskiy». Lisove i sadovo-parkove hospodarstvo. (7). (In Ukrainian)
13. Lypa O. L. (1969) Zapovidnyky ta pam'iatky pryrody Ukrainy: reiestr-dovidnyk. K.: Urozhai. 186 p. (In Ukrainian)
14. Park (1970-1980). Slovnyk ukraïnskoi movy: v 11 t. K.: Naukova dumka. (In Ukrainian)
15. Popovych S. Yu., Korinko O. M., Klymenko Yu. O. (2011) Zapovidne parkoznavstvo. Navchalnyi posibnyk. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan. 320 p. (In Ukrainian)
16. Rodichkin I. (2009) Starovynni maietky Ukrainy. K.:Mystetstvo. 384 p. (In Ukrainian)
17. Salii O. (1993) Zhar-ptytsia Kaharlytskoho parku. Khudozhno-istorychni opovidi. K.: «Budivelnik». 104 p. (In Ukrainian)

ПАРКИ-ПАМ'ЯТНИКИ САДОВО-ПАРКОВОГО ИСКУССТВА КИЕВЩИНЫ КАК ТУРИСТИЧЕСКИЙ ОБЪЕКТ

Вишневская Галина Георгиевна – кандидат культурологии, PhD,
доцент кафедры международного туризма,
Киевский университет культуры, г. Киев

Булгакова Наталья - ассистент кафедры гостинично-ресторанного и
туристического бизнеса, Киевский национальный университет
культуры и искусств, г. Киев

Исследуются памятники садово-паркового искусства Киевщины. К объектам природно-заповедного фонда Киевской области относятся 14 парков-памятников садово-паркового искусства. Исследуется история возникновения парков: парка общегосударственного значения «Згуровский», Кагарлицкого парка, парка местного значения «Копыловское», парка местного значения «Жорновский». Каждый парк имеет свое прошлое, связанное с историческими событиями, выдающимися личностями, которые его посещали, легендами и рассказами.

Ключевые слова: парк, памятники садово-паркового искусства, Киевщина, инновации, рекреация, туризм.

PARKS-MONUMENTS OF LANDSCAPE GARDENING ART OF THE KIEV REGION AS A TOURIST ATTRACTION

Vyshnevskaya Halyna – Ph.D. in Culturalology,
associate professor of the department of Tourism of the
Kiev University of Culture

Bulgakova Nataliya – university educator, department of hotel, restaurant and tourist business, Kyiv National
University of Culture and Arts

The article explores the monuments of landscape gardening art in the Kiev region. The objects of the nature reserve fund of the Kiev region include 14 parks and monuments of landscape gardening art. The article explores the history of the parks: the national park «Zgurovsky», the Kagarlitsky park, the local park «Kopylovskoye», the local park «Zhornovsky». Each park has its own past, connected with historical events, outstanding personalities who visited it, legends and stories.

Key words: park, monuments of landscape gardening art, Kyiv region, innovations, recreation, tourism.

UDC 379.85

PARKS-MONUMENTS OF LANDSCAPE GARDENING ART OF THE KIEV REGION AS A TOURIST ATTRACTION

Vyshnevskaya Halyna – Ph.D. in Cultural Studies, associate professor of the department of Tourism of the Kiev University of Culture, Kyiv

Bulgakova Nataliya – university educator, department of hotel, restaurant and tourist business, Kyiv National University of Culture and Arts. Kyiv

Abstract. The article explores the monuments of landscape gardening art in the Kiev region. The objects of the nature reserve fund of the Kiev region include 14 parks and monuments of landscape gardening art. The article explores the history of the parks: the national park «Zgurovsky», the Kagarlitsky park, the local park «Kopylovskoye», the local park «Zhornovsky». Each park has its own past, connected with historical events, outstanding personalities who visited it, legends and stories.

Research methodology. The author uses, as a methodological basis for this study, the principles and methods of a culturological approach to the analysis of numerous publications that relate to monuments of landscape gardening art.

Results. On the territory of Ukraine, such facilities are not used enough in tourism, there is no principle of complexity in their activities. Attracting such facilities to the tourism sector requires support from local authorities and investment in the creation of appropriate infrastructure. Opportunities for private capital are underestimated. Therefore, the discovery and use of new tourist resources of the regions in general and, in particular, monuments of landscape art, is important for the further development of tourism in Ukraine.

Novelty. It is noted that the Kiev region is one of the most powerful tourist regions of the country due to the great potential for the existence of monuments of landscape gardening art. The above examples suggest that almost all parks are in varying degrees of destruction, which occurs over many decades. The revival of monuments of landscape gardening art is quite expensive, but it can quickly pay off and make a profit if they are used for tourism purposes.

Key words: park, monuments of landscape gardening art, Kyiv region, innovations, recreation, tourism.

Надійшла до редакції 18.06.2020 р.

УДК 008:72.03

ПРОГРАМА РОЗПИСУ ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ ЯК КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Хлистун Юлія Ігорівна – аспірантка,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
м. Сєвєродонецьк,
<http://orcid.org/0000-0003-3169-6760>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v35i0.387>
julittain@gmail.com

Висвітлюється проблема визначення поняття «програма розпису православного храму» в контексті культурології, а також співвідношення термінів «програма», «система» і «схема» розпису православного храму. Приділяється увага факторам, що безпосередньо впливають на формування програми храмового розпису. Із точки зору різних наукових підходів дослідників розкривається призначення монументального живопису, звертається увага на те, як впливає час на особливості сприйняття храмового розпису.

Ключові слова: програма розпису православного храму, монументальний живопис, розпис, простір храму, православний храм, іконографічна програма.

Постановка проблеми. Кінець XX – початок XXI ст. в Україні відзначено початком великих монументально-декоративних робіт, пов'язаних із відновленням старовинних храмів і зведенням нових із необхідністю їх художнього оздоблення. Засади, на яких відбувається формування таких монументально-декоративних ансамблів (особливо після тривалого періоду занепаду храмового будівництва та оздоблення), вимагають науково-теоретичного осмислення. Відомо, що призначення розпису в храмі значно відрізняється від призначення ікони. Храмовий розпис є комплексом канонічно взаємопов'язаних сюжетів. У сучасних культурологічних дослідженнях термін «програма розпису храму» мало вивчений, іноді він має суперечливе і не чітке визначення, що вимагає його уточнення. Також потребують